

بسم الله الرحمن الرحيم

سمینار مسائل کشورهای جهان سوم

● موضوع سمینار:

● مکاتب نظریه ها و موضوعات توسعه

نظریه ها

۱- سیاسی

۲- جامعه شناختی

۳- سیاسی - اقتصادی

عوامل تاکید بر توسعه اقتصادی:
معلول توسعه یا توسعه نیافتگی اند

در نتیجه: اگر تحول فرهنگی و سیاسی در جهت
توسعه صورت پذیرد راه برای تحول اقتصادی
و تکنولوژی هموار خواهد شد

زمینه و گرایش عمومی نظریه های علوم اجتماعی:

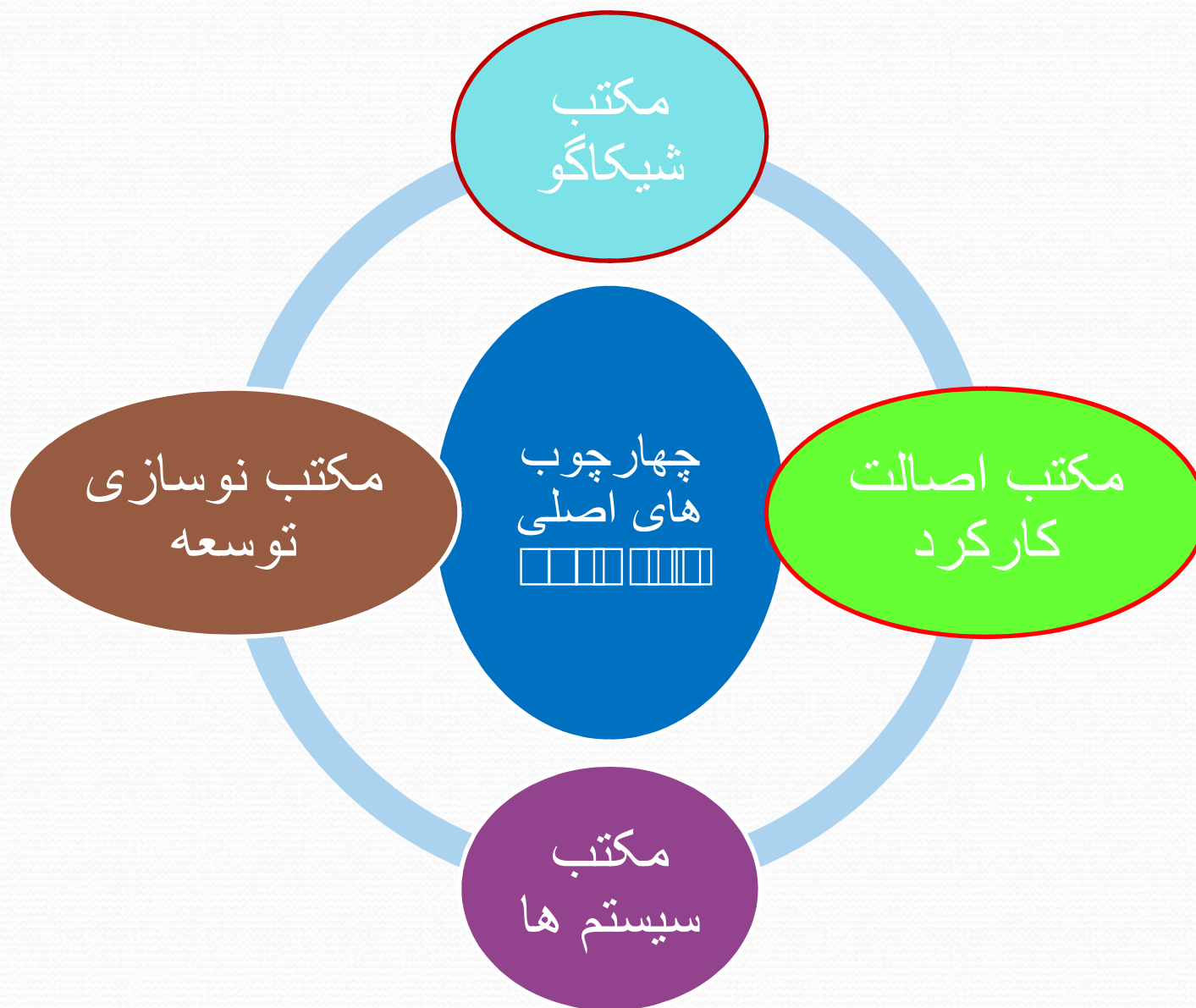
دوران پس از جنگ جهانی دوم (میراث
نظریات مدرنیستی و پوزیتیویستی)

عصر روشنگری (بر عقل و امکان -
شناخت عقلی، علمی و ترقی اجتماعی)

دوران مدرن (علم و عقل بجای دین
و فلسفه)

هدف علوم اجتماعی مدرن

- کشف اصول وقواعد حاکم بر امور پدیده ها اصول وقواعد کلی حاکم بر امور پدیده ها
- بازسازی عقلانی جامعه ی انسانی و ایجاد شرایط ترقی اجتماعی
- تاریخ فرایندی جهت مند تلقی میشد
- بزرگان اندیشه قرن نوزدهم: آگوست کنت-مارکس-دورکهایم-□□□□□□-وبر برجهت مندی تاریخ تاکید داشتند
- مفاهیمی بنیادی چون علم، وجه تولید، همبستگی و غیره... را برای فهم تاریخ عرضه میکردند.

الگوهای کلی نظریه های توسعه سیاسی

- در دوران پس از جنگ جهانی دوم علمای سیاسی در پی عرضه ی نظریه ای تجربی درباره چگونگی پیدایش فرایند توسعه سیاسی برآمدند.
- توسعه سیاسی در متن عوامل تاریخی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی صورت میگیرد و طبعاً نمی تواند در خلاء تحقق یابد.
- درباره پیدایش توسعه سیاسی دو الگوی اصلی که عمده مطالعات غربی ها به این دو الگوها خلاصه میشود:

الگوی علی

الگوی همبستگی

الگوی همبستگی

مبتهی بر جامعه شناسی کارکردی است. در این الگو اجزای نظام اجتماعی متقابلاً مرتبط به یکدیگر تلقی میشوند به عبارتی بخش های مختلف جامعه نمی توانند از لحاظ سطح توسعه فاصله زیادی بایکدیگر داشته باشند و نوعی ملازمت بین توسعه نیافتگی سیاسی و توسعه نیافتگی در سایر زمینه ها و یا توسعه ی سیاسی و توسعه در سایر زمینه ها قائل هستند. عمده ترین پژوهش های این الگو توسط افرادی همچون مارتین لیپست، جیمز کلن، فیلیپ کاترایت، نیدلر و سیمپسون صورت

الگوی علی

- به کشف رابطه علی و علت و معلولی بین توسعه در حوزه های گوناگون زندگی اجتماعی می پردازد
- توسعه سیاسی تابعی از گسترش شهرنشینی، اقتصاد شهری و عوامل دیگر تلقی میشود
- دیدگاهی است مکانیکی است و بر تابعیت مطلق توسعه سیاسی و اولویت تعیین کننده ی عوامل اقتصادی و اجتماعی تاکید می کند
- به نقش عوامل سیاسی، ساخت قدرت، دولت و دیوان سالاری توجهی نشده است و به همین دلیل این برداشت عناصر یک نظریه ی دقیق و متقاعدکننده در مورد توسعه سیاسی نیست
- توسعه سیاسی عمدتاً در کشورهای موفق شده است که دارای الگوی تحول سیاسی زودرس در ساخت قدرت و تحول اقتصادی-اجتماعی دیررس

مکاتب نظریه پردازی دریاب توسعه:

بعد از جنگ جهانی دوم سه مکتب نظریه پردازی شکل گرفت

۱- مکتب
نوسازی

۲- مکتب
وابستگی

۳- مکتب
نظام جهانی

مکتب نویسازی □ □ -زمینه های پیدایش

ظهور ایالات متحده

گسترش جنبش جهانی کمونیسم

تجزیه امپراطوری های استعماری اروپایی در آسیا، آفریقا
و آمریکای لاتین که موجب ظهور کشورهای جدید در جهان سوم

□: بنیادهای نظری

نظریه تکامل
گرای

- تغییرات اجتماعی لزوماً به طور تک خطی به سمت پیشرفت در حرکت اند. این پیشرفت واجد خصیصه‌ی تمدن و انسانیت است.
- آهنگ تغییرات اجتماعی آرام تدریجی و انباشتی و نه انقلابی است

نظریه
کارکردگرایی

- تحت تاثیر آموزه های پارسونز شکل گرفت، کل جامعه همانندسیستمی است مرکب از بخش های مختلفی که هریک کار ویژه ها و وظایف خاص خود را انجام می دهد و بین اجزای سیستم، روابط مکمل و متقابل وجود دارد
- این دیدگاه تحت تاثیر علوم مکانیکی ارائه

□-ویژگی های مطالعات اولیه:(عمده ترین ویژگی های آثار حقیقی اولیه در چارچوب مکتب نوسازی عبارتند از:

□- پژوهشگران آثار خود را در سطحی کلی و انتزاعی مطرح میکنند.

□-در خصوص واحد تحلیل دولت سرزمینی ملی از اهمیت نظری خاصی برخوردار است.

□-نوسازی فرآیندی مرحله به مرحله است.

□-نوسازی یک فرآیند متجانس آفرین است.

□-نوسازی یک فرآیند غربی شدن است.

□-نوسازی یک فرآیند غیرقابل بازگشت است.

□-نوسازی یک فرآیند روبه پیشرفت است.

□-نوسازی یک فرآیند طولانی و یک تغییر تدریجی و تکاملی است نه یک تحول انقلابی.

☐ -نوسازی فرآیندی نظام یافته است.

☐☐ -نوسازی فرآیندی انتقالی است

☐☐ -نوسازی فرآیندی درون زا است.

✓ انتقادات وارده به مطالعات اولیه

۱. تاکید دیدگاه تکامل گرایی □□ توسعه ی تک خطی □ قطعیت رسیدن کشورهای جهان □□□ به توسعه.

۲. □□□□□□□□□□ □ ناسازگاری میان □□□□□□□□□□ که □□□ سوی کارکرد گرایان □□□□□□□□□□ میشود □□□□□□□□□□.

۳. انتزاعی □□□□□□□□□□ های پژوهشگران نوسازی

□□□□□□□□□□ مهم سلطه ی خارجی

ه: ویژگی های مطالعات متاخر:

- سنت و تجدد مفاهیم متباینی در نظر گرفته نمیشوند.
- دوری از بحث های انتزاعی و توجه به موارد مشخص تر.
- عدم ارائه تحلیل های تک متغیری و عدم اعتقاد به مسیر یکطرفه توسعه.
- در نظر گرفتن نقش مهمتر برای عوامل خارجی بین المللی .
- اهمیت دادن بیشتر به پدیده ی ستیز اجتماعی و عواملی چون منازعات طبقاتی، سلطه ی ایدئولوژیک و انقلاب مذهبی .

۲. مکتب وابستگی

الف) زمینه های پیدایش

درباره مکتب وابستگی می توان گفت ازدیدگاه جهان سوم به توسعه می نگرد. مکتب وابستگی ابتدا در آمریکای لاتین به عنوان واکنشی نسبت به شکست برنامه کمیسیون اقتصادی سازمان ملل برای آمریکای لاتین و نیز تحت تاثیر نو مارکسیسم در اوایل دهه ی ۱۹۶۰ مطرح شد .

(ب) ویژگی های مطالعات اولیه

- هدف مکتب وابستگی طرح الگوی عام وابستگی در جهان سوم است .
- وابستگی به عنوان یک وضعیت (خارجی) قلمداد می شود که از بیرون تحمیل شده است .
- این که وابستگی به عنوان یک وضعیت اقتصادی تلقی می شود .
- وابستگی به عنوان بخشی از قطب بندی مناطق در اقتصاد جهانی است .
- این که وابستگی و توسعه دو فرآیند ناسازگارند .
- اعتقاد به اینکه ارتباط بیشتر با کشورهای مرکز به زیان کشورهای پیرامونی تمام می شود .
- بعید دانستن قطع رابطه نخبگان سنتی کشورهای پیرامون با کشورهای مرکز و شرکت های چند ملیتی آنها .

انتقادات وارده به مطالعات اولیه

- تبدیل شدن مفهوم وابستگی به یک فرمول همه کاره .
- انتقاد دیگر به دیدگاه وابستگی میزان بالای انتزاعی بودن آن است.
- تاکید فوق العاده بر عوامل خارجی.
- ارائه تصویری غیردقیق از پیرامون های دست و پا بسته که از آزادی محدودی برخوردارند .
- منتقدان ادعا می کنند که وابستگی از نتیجه گیری های سیاسی مبهمی برخوردار است .

(د) ویژگی های مطالعات متاخر

نظریه پردازان جدید وابستگی به جای اینکه وابستگی را به عنوان فرآیند عام، خارجی و اقتصادی در نظر بگیرند که به توسعه نیافتگی مناطق مختلف جهان می انجامد آن را به عنوان یک فرآیند خاص تاریخی، داخلی، سیاسی-اجتماعی مفهوم بندی می کنند که می تواند به توسعه پویا منجر شود.

در مطالعات جدید وابستگی :

اولا، توجه بیشتر نسبت به وضعیت های خاص وابستگی در طول تاریخ .
ثانیا، در نظر گرفتن دولت به عنوان عاملی فعال و غیر وابسته به بیگانه.
ثالثا، همه ی نظریات مزبور همزیستی میان دو فرآیند یعنی وابستگی و توسعه را
امکان پذیر می دانند .

۲. مکتب نظام جهانی

الف) زمینه های پیدایش

- شرق آسیا(ژاپن، تایوان، کره جنوبی، هنگ کنگ، سنگاپور) آهنگ رشد خود را حفظ کرده بود .
- یک بحران در میان دولتهای سوسیالیستی پدید آمده است .
- نظام سرمایه داری ایالات متحده ی آمریکا دچار بحران شده است .

ویژگی های مطالعات اولیه

عمده ترین ویژگی های مکتب نظام جهانی عبارت اند از :

- واحد تحلیل در این دیدگاه نظام جهانی است.
- گشودن یک مسیر جدید تحقیقاتی در زمینه مطالعه ی حرکت های دورانی در اقتصاد جهانی، امواج استعمارگرایی، جنبش های جهان شمول کارگری .

ج) انتقادات وارده به مطالعات اولیه

- مفهوم نظام جهانی مبهم انعطاف ناپذیر و شی گونه است.
- به دلیل شی گونگی و غایت نگری از مطالعه موارد خاص توسعه غافل مانده اند .
- به جای تاکید بر طبقات و ستیزهای طبقاتی در عرصه ی تولید ، اهمیت بیشتری به روابط مبادله و توزیع منافع در بازار قائل شده اند .

جهان سوم در جهان سوم

مشکلات آموزشی در استان

حاشیه نشینی

باتشکر از استاد گرامی دکتر دبیری مهر

تهیه کنندگان:

منیره کیخا

وحیده سراوانی

سمیه آذرخرداد

صفیه ثوری